

Évközi 4. vasárnap

MTörv 18,15-20

„A prófétának meg kell halnia?”

Neked prófétát támaszt az Úr körödből, testvéreid közül, mint engem, órá hallgassatok. Pontosan ezt kívántad az Úrtól, a te Istenedtől a Hórebbe, egybegyűlésetek napján, amikor azt mondtad: „Nem hallgatom tovább az Úrnak, az én Istenemnek hangját, s nem nézem tovább ezt a hatalmas tüzet, nehogy meghaljak!” Erre így szólt hozzám az Úr: „Helyesen beszéltek. Prófétát támasztok nekik testvéreik köréből, mint téged, neki adom ajkára szavaimat, s ő mindent tudtukra ad, amit parancsolok neki.” Ha valaki nem hallgat szavaira, amelyeket az én nevemben hirdet, akkor magam leszek, aki számadást kérek attól az embertől. Annak a prófétának pedig, aki egyetlen olyan szót is merészel hirdetni a nevemben, aminek a hirdetésével nem bíztam meg, vagy aki más istenek nevében beszél, az ilyen prófétának meg kell halnia.

Az Isten és népe között Mózes közvetített, akinek szerepe nem illeszthető be a későbbi izraelita vallási intézmények vezetői közé. Ez a közvetítő szerep (mediáció) Mózes halála után is betöltésre várt. Az egész Közel-Keleten ismert volt a próféta intézménye mint sokat vitatott karizmatikus intézmény. Amit tehát Mózes tett a Hóreb (más helyütt Sínai) -hegyen, azt a prófétáknak kell folytatniuk. Mózes szerepét az teszi egyedülállónak, hogy „szemtől szemben” beszélt az Istennel, valójában a 10 parancs szavait csak ő hallotta. Amit a Tórában leírtak, az már a 10 parancsnak a Mózes által lejegyeztetett értelmezése. Mózesnek tehát le kellett fordítani a lefordíthatatlan istenélményt az éppen ott jelenlevő nép számára érthető nyelvre. A későbbi prófétáknak is ez a feladatuk, hogy Isten és népe között a közvetítést elvégezzék, mediátorok legyenek. A feladatuk azért igen kényes, mert olyan üzenetet is kell közvetíteniük, amely akár a személyi biztonságukat fenyegeti, de mindenképpen veszélyezteti a népszerűségüket. Ilyen esetben szívesen eltitkolják a legkellemetlenebb részt az isteni üzenetből, de ezzel helyrehozhatatlan vétket követnek el Istennel és saját küldetésükkel szemben, miközben félrevezetik a népet is. A Közel-Keleten alkalmazott udvari próféták gyakorta éltek ezzel a csúsztatással, és inkább királyuk vagy megbízóik akarátát, vágyait szerették volna kipuhatolni, és

arra felelni, mint Isten üzenetét hűségesen közvetíteni. Ezért az udvari próféták a zsidó vallási irodalomban egyértelműen negatív szereplők.

Az igazi próféta csak az, akit Jahve hív meg, és hiteles tevékenysége a mózesi hivatal, a mediáció folytatása (Kiv 33,1; Szám 12,1-8). Erre a küldetésre leginkább Jeremiás próféta sorsa hasonlít (Jer 1,9). A próféták mindig Isten törvényeinek szigorú őrei voltak. Ez eszkatológikus küldetést jelentett, legalább is így értelmezték a judaizmus idején (Mal 3,22-24; 1 QS 9) és a keresztény iratokban is (Jn 1,21; ApCsel 3,22-23). A küldetés megszegése halálbüntetéssel járt. Jézus ellen is ez volt az egyik vádpont, hogy prófétaként félrevezette népét. Persze, a legtöbb igaz Jahve-prófétának ezzel a váddal életében szembe kellett néznie, és el kellett viselnie az üldöztetést a hitelesen közvetített üzenetek miatt.

A próféta kiválasztása után lelkiismereti teherként hordozza a küldetését, és amennyiben feladatát nem teljesíti, a saját lelkiismeretével szegül szembe. Azt is mondhatjuk, hogy meghasonlott ember lesz. Olyan, aki szavainak isteni eredetet tulajdonít, de éppen azokat a lényeges pontokat hallgatja el, vagy alkudik meg, amely provokálná hallgatóságát. Kempis Tamás (1390-1471) ezt az ellentmondást úgy fogalmazza meg, hogy egyszerre akarja az illető a töviskoronát és a 30 ezüstpénzt is. Kétségtelen, hogy ellentmondás feszül a küldetéses és a megélhetési kereszténység között. Nem lehet abból megélni, amiért élni kellene. A küldetéses magatartás feladása Isten elleni véték, de véték a meghívott saját lelke ellen is. Az antikvitásban ezt a nép halállal büntette, a modern korban ez ritkán történik meg, legfeljebb az utókor ítéli halálra az illetőt.